

DK - DIALOG

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.

Adresa: Demokratický klub, pošt.příhrádka 663, 111 21 Praha 1

c.9

S t a n o v i s k o D e m o k r a t i c k é h o k l u b u

Předsednictvo Demokratického klubu projednalo informaci o současné situaci Rádía Svobodná Evropa a přijalo následující stanovisko, které bylo sděleno formou dopisu v anglickém jazyku prezidentu Spojených států amerických:

Dozvěděli jsme se, že administrativa Spojených států uvažuje z ekonomických důvodů o omezení nebo dokonce zrušení činnosti Rádía Svobodná Evropa. Současné politické změny po roce 1989 ve střední a východní Evropě přinesly s sebou svobodu projevu, která je alespoň v naší zemi plně zaručena; úloha zahraničního demokratického rozhlasu se proto může jevit na první pohled jako méně důležitá. Jsme však toho názoru, že existuje mnoho skutečností, které by bylo žádoucí před definitivním rozhodnutím pečlivě uvážit.

I když má Česká republika své svobodně zvolené politické instituce, je vystupování velkého množství politických subjektů stále ještě z hlediska demokracie nezralé. RSE sehrálo a mělo by i nadále hrát důležitou roli v rozvoji demokratických hodnot a demokratické společnosti. Kvalitou svých programů, objektivitou a pohotovostí informací, a především pak zasvěceností komentářů předčí mnohdy i ta lepší z domácích médií. Vysílání RSE je nenahraditelným příspěvkem k pluralitě informací a názorů, které jsou základem demokracie. Jsou to právě tyto kvality, které zajistily RSE široký poslech. Potřebnost tohoto vysílání je ještě větší v ostatních postkomunistických zemích, kde demokratický vývoj je mnohde nejistý nebo dokonce bezprostředně ohrožený. Přitom se domníváme, že prosperující demokracie je již svou podstatou neagresivní a že každá pomoc k jejímu posílení nebo zachování je nejlevnějším způsobem obrany vyspělých demokratických zemí.

Zachování současného působení RSE bude v zemích obnovené demokracie chápáno jako výraz zájmu Spojených států o politický vývoj těchto zemí a o jejich budoucí zapojení do světového společenství demokratických států.

Rádi bychom, pane prezidente, doporučili, aby vysílání Rádía Svobodná Evropa, které sehrálo tak velkou a důležitou roli v návratu celého regionu k tržní ekonomice a pluralitnímu politickému systému, pokračovalo ve své činnosti. Přijměte, prosíme, náš projev úcty Vám osobně i Vaší zemi, která má tak velké zásluhy o rozvoj demokracie ve světě.

V Praze dne 8. dubna 1993

O obsahu stanoviska jsme zároveň informovali prezidenta RSE p. Eugena Peela a kanceláře RSE v Mnichově a v Praze.

Pro příště

Neznám větší pocit trapnosti a nepřístojnosti vlastního chování, než octnu-li se ve sporu s někým, kdo je v daném oboru jedničkou, zatímco já konverguji k nule. V takovém případě hledám urychleně dveře a s omluvou odcházím. A tak tedy budete číst nebo už jste četli v našem stanovisku k III. odboji, že pachatelům zavrženíhodných činů ve službách režimu, které nelze podle tehdy platných zákonů postihnout, se musí dostat morálního odsouzení. Nikoli tedy retroaktivních zákonů, jak jsem navrhoval.

Pochopitelně. Listina práv a svobod, a tedy i ústava naší republiky, přijetí jakýchkoli retroaktivních trestních paragrafů zakazuje. Bez výjimek a omezení. Proto ani pokus o konstrukci konfliktu ducha a litery nemá šanci na úspěch.

Kdo na tom vydělá? Pozdrzení běhu promlčecí doby spolu s tehdy platnými paragrafy zřejmě přivede před soud pachatele záměrných justičních omylů, estébácké mlátiče a snad i některé další. V každém případě však zůstanou nepotrestáni udavači. Bylo by snad možno postihnout autory udání nepravdivých. Co však ty, kteří udávali po pravdě? Na ně žádný tehdejší paragraf nečíhá. Zákon dokonce ukládal povinnost udávat, neoznámení se přísně trestalo. Budeme rehabilitovat Karla Čurdu?

Nebudeme, protože v roce 1945 celá Evropa osvíceně pochopila, že se bez retroaktivních zákonů neobejde. Bez nich se totiž žádný zlom od totality k demokracii obejít nemůže, o tom jsem zde již kdysi psal. Pochopila, že i pouhé plnění některých povinností, uložených zločinným režimem, musí být po osvobození potrestáno. Tato osvícenost na některých místech v roce 1991 chyběla. Je to chyba i našeho klubu, že nám to uteklo, když jsme tvořili stanovisko k návrhu Listiny. I moje vlastní. A tak udavači a všelijací další napomahači zločinu zůstanou navždy nepotrestáni, zatímco třeba jejich oběti, které v tísní přislíbily něco, co stejně nikdy nesplnily, jsou nyní postiženy plošným působením lustračního zákona a veřejně denuncovány známou fašistickou tiskovinou.

A tak jediné, co můžeme udělat, je uvědomit si tyto souvislosti. Abychom, až se osvobodíme od příští totality, jejíž výskyt je díky našemu omylu o něco pravděpodobnější, opět nechránili minulý zločin. Mladší členové by na to měli myslet a připomenout to hned na první schůzi po opětovné legalizaci klubu.

Demokracie a lidská práva jsou příliš cennou hodnotou, než bychom se vzdávali přiměřených prostředků na jejich obranu. Musíme je studovat ve veškerém čase a prostoru - od Gettysburgu přes Norimberk třeba až po Džakartu.

31.3.1993

Jan Friedlaender

Nad stanoviskem Dk č. 8 "Prohlášení Demokratického klubu k přípravám zákona o III. odboji"

Stanovisko Dk zprostředkované členům v Dk - Dialogu č. 3/1993 jsem přečetl s mimořádným zájmem a k tomuto stanovisku jako celku se hlásím.

Současně se dovídám, že k jednotlivostem lze očekávat (i od členů autorsky zúčastněných) výhrady nebo poznámky. Jde o téma významné, aktuální a asi i na dlouhou dobu perspektivní: dnes cítíme problémy s normativním vyjádřením, ale potom - stejně naléhavě - pocítíme problémy s interpretací a zejména s aplikací zákona. Proto lze očekávat ohlasy nejen v Dk - Dialogu, ale snad také další debatu v nějakém budoucím tematicky soustředěném diskusním setkání členů klubu. Sám bych pro tuto chvíli chtěl uvést tři připomínky k dílčím otázkám:

1) Stanovisko požaduje, aby "všechny formy odporu proti tomuto stavu (roz. stavu bezpráví bolševického režimu) byly definovány jako odboj proti nedemokratickému zřízení". Konkurence pojmů "odboj" a "odpor" tu vyvolává pochybnosti. Je dosti často diskutována otázka, zda v případě tzv. III. odboje šlo skutečně o odboj v obecném slova smyslu (tedy o boj s nutnými prvky branného střetnutí - legionáři za I. světové války, bojovníci v zahraniční čs. armádě za II. světové války, sám fakt válečné situace, odbojáři v diverzích a branném zpravodajství, partyzáni, barikádníci, atd.). I když ponecháme tuto otázku stranou, zdá se nepochybné, že každý odboj je odporem, avšak ne každý odpor je odbojem. Podporuji citované stanovisko v tom, že chce zřejmě zahrnout protikomunistickou aktivitu co nejdříve jak časově (od poválečného období již před únorem 1948 až do listopadu 1989), tak i pokud jde o formu aktivity (bojová vystoupení, sdružování odpůrců režimu ve čtyřicátých a padesátých letech, letákové akce za časů přísné konspirace, disidentské aktivity let sedmdesátých a osmdesátých, masová vystoupení na sklonku totality apod.). Právě proto by však bylo třeba definovat aktivitu, o kterou jde, jako protikomunistický odpor a neužívat termínu "III. odboj", který vždy bude vyvolávat pojmově omezující tendence.

2) Poznamenávám, že požadavek "prohlásit jejich činy (resp. činy vykonavatelů aktivního odporu proti totalitnímu režimu) za legitimní a zbavené trestnosti" vyvolá složitější problematiku, než se na první pohled zdá (přiměřenost či nepřiměřenost rozsahu, zejména při útočném činu, skutečný motiv činu apod.). Složitost problematiky asi bude dána i tím (v souvislosti s pojmem odboje zmíněným v připomínce č.1), že zdánlivě jednoduché použití vzoru "účastníků odboje proti nacistické okupaci" nebude patrně plně schůdné.

3) Demokratický klub vznikl na podzim roku 1948 jako organizace protikomunistického odporu (v souladu s tehdejší terminologií sám sebe - z dnešního pohledu možná nepřesně - klasifikoval jako organizaci "ilegální" nebo "odbojovou"). Tento charakter si podržel po celou dobu totality (intenzivní soustavná aktivita do roku 1953, v období Pražského jara a od léta 1989; stabilizované udržovací fungování v obdobích ostatních). Jeho vztah k dané problematice je proto velmi bezprostřední, a lze snad říci, že i relativně zasvěcený. (Tato legitimace náleží ovšem celé členské základně dnešního Demokratického klubu, tj. bez ohledu na

to, zda ten který člen do něj vstoupil za totality, anebo po legalizaci klubu). Je-li tomu tak, pak tato okolnost měla být ve stanovisku Dk výslovně konstatována (ne z důvodů reklamních, ale pro stupeň legitimity stanoviska); s toutéž okolností pak souvisí propracování stanoviska (též s možným využitím vnitroklubovní debaty k jeho návrhu).

15.4.1993

Josef Srbený

I n f o r m a c e

Na prohlášení Demokratického klubu k připravovanému zákonu o III. odboji (Dk-Dialog č. 3/1993) reagoval sekretariát předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a představitel klubu ODS v poslanecké sněmovně dopisy, adresované předsedovi Dk prof. Z. Pavlíkovi.

o o o

Dne 8.4.1993 se uskutečnilo v tomto roce třetí diskusní setkání členů a hostů Demokratického klubu na právnické fakultě UK v Praze. Debata byla tentokrát zaměřena na problémy Státního statistického úřadu, jehož funkci členům DK objasnil prof. Jílek. Závěr diskuse vyzněl asi v tom smyslu, že 1) statistický úřad by měl být institucí zcela nezávislou, 2) v jeho čele by měl stát vysoce kvalifikovaný odborník, 3) ústav by měl statistické údaje shromažďovat a analyzovat, nikoli však vyhodnocovat nebo interpretovat.

kv

o o o

Dne 22.4. se v Národním muzeu v Praze konala přednáška zahraničního člena Dk Vladimíra Clauda Fišery, profesora politologie a historie na univerzitě Roberta Schumanna ve Štrasburku, na téma "Limity volebních systémů - příklad Francie a Anglie". Zasedací síň, která má 45 míst, byla členy Dk a přizvanými hosty zcela zaplněna. Mimořádně zasvěcená přednáška vyvolala řadu dotazů a diskusních vystoupení.

jk

o o o

U p o z o r n ě n í

K tomuto číslu Dk-Dialogu je přiložena informace "Demokratický klub", určená Vaším přátelům a známým, které vzhledem k jejich politickým a společenským postojům můžete doporučit za členy Dk. Pokud nemáte možnost si informaci sami rozmnožit, rádi Vám zašleme na požádání (H.Maxa, tel. 295351) potřebný počet výtisků. K informaci patří tištěný leták, který Vám již byl zaslán a jehož jeden výtisk navíc přikládáme spolu s potvrzením Vaší přihlášky. Přesto, že členská základna Dk se stále zvětšuje, pouze početně silný Dk umožní plnit všechny body svého programu a dát patřičnou váhu svým stanoviskům.